

Travellers Leaflet

Follow us on

Xana i yini lexi u faneleke ku xi tivisa?

Munhu un'wana na un'wana loyi a ngenaka kumbe ku huma laha Rhiphabuliki ra Afrika-Dzonga u fanele a tivisa a nga siyi nchumu:

- Tinhundzu hinkwato (ku katsa na tinhundzu ta munhu un'wana) leti nga eka munhu hi yexe kumbe leti a nga ti khoma leti xaviweke kumbe leti kumiweke entsungeni wa malwandle kumbe exikepeni xin'wana na xin'wana, movha kumbe xitolo xin'wana na xin'wana lexi xavisaka tinhundzu leti ndzuvo wu nga hakeriwangiki; leti nga modelwiwa hi vuntshwa, ku phurosesiwa kumbe ku lunghisiwa entsungeni wa malwandle, loko ti fika.
- Tinhundzu leti aleriweke, yirisiweke kumbe ku lawuriwa ehansi ka nawu wun'wana na wun'wana
- Tinhundzu leti a ti laveka ku va ti tivisiwa ti nga si famba laha Rhiphabuliki.

Loko ti nga si famba, tinhundzu hinkwato leti muendzi a fambaka na tona ku hundza emindzilekanini ya Rhiphabuliki ku katsa na tinhundzu leti:

- Rhwariweke ematshan'wini ya munhu un'wana
- Leti kongomisiweke eka ku modelwiwa hi vuntshwa, ku phurosesiwa kumbe ku lunghisiwa entsungeni wa malwandle
- Leti yirisiweke, ku aleriwa kumbe ku lawuriwa ehansi ka nawu wun'wana na wun'wana
- Tinhundzu ta munhu loyi a ngeneka eRhiphabuliki nkarhinyana, a lavekaka ku va a ti tivisile endzhaku ko nghena eRhiphabuliki.

Vaendzi va fanele, endzhaku ka xikombelo xa muofisiri wa khasitomo, a nyiketa muofisiri vuxokoxoko byo helela lebyi xakelanaka na tinhundzu to fana na tiinivhoyisi, tidokhumente ta vutleketli, vumbhoni bya hakela eka muphakeri, papila ra vulawuri na mipfumelelo yin'wana na yin'wana leyi tirhaka eka tinhundzu teto. Ku engetelela, vaendzi va fanele va hlamluwa swivutiso hi ku hetiseka na hi ntiyiso leswi va nyikiweke swona hi muofisiri yoloye naswona, loko swi laveka hi muofisiri yoloye ku endla tano, ku humesa no pfula tinhundzu teto leswaku ti kamberiwa hi muofisiri loyi a vuriweke, naswona va ta hakela ndzuvo na swibalo leswi hleleriweke hi muofisiri yoloye loko swi ri kona.

Xana hi tihhi tialawense ta wena leti nga hakerisiwiki ndzuvo?

Alawense leyi nga hakerisiwiki ndzuvo yi tirha ntsena eka tinhundzu ta ntirhiso wa munhu kumbe ti tekiwa tanihi tinyiko eka mindhwalo leyi fambaka na vaendzi leti tivisiweke hi vatshami lava vuyaka na lava va nga ri ki vatshami lava endzelaka Rhiphabuliki.

Tinhundzu leti tundziweke leti landzelaka leti tivisiweke hi vaendzi eka mindhwalo leyi va fambaka na yona swa enleleka ti nga khumbheki eka ku hakela mindzuvo ya ntundzo na Xibalo xa Mixavo (VAT):

- Tinhundzu tintshwa kumbe leti nga tshama ti tirhisiwa ta nkoka lowu nga hundziki R5 000 hi munhu
- Wayeni leyi nga hundziki 2 wa tilitara hi munhu
- Swipiriti na swinwiwa swin'wana swa xihoko, ntalo hinkwawo lowu nga hundziki litara yin'we hi munhu
- Tisigarete leti nga hundziki 200 na tisingara leti nga hundziki 20 hi munhu
- 250g ya tisingarete kumbe fole ra phayiphi hi munhu
- Fendlele leyi nga hundziki 50 ml na eau de toilette leyi nga hundziki 250 ml hi munhu.

Wayeni, swipiriti na swinwiwa swin'wana swa xihoko, swikumiwa swa fole na swa fendlele leswi tundziweke ku tlurisa mipimo leyi vuriweke swi fanele swi basisiwa eka mipimo ya ndzuvo leyi vuriweke eka Xedulu Nomboro 1 ("tharifi") eka Nawu wa Khasitomo na Ekisayizi Nomboro 91 wa 1964. Tinhundzu leti vuriweke ku sungula ti tekiwa tanihi switirhisiwa kumbe tinhundzu ta manyonyu naswona mpimo wa ndzuvo wu nga tekiwa wu ri ehenhla loko vaendzi va tlurisa mipimo leyi vuriweke laha henhla naswona ku fanele ku basisiwa mipimo leyi tluke mipimo no hakela mindzuvo ya ntundzo eka mipimo ya ndzuvo leyi vuriweke eka tharifi.

Na loko ku ve tinhundzu leti ti xaviwe eka vhengele leri nga hakerisiwiki ndzuvo, alawense leyi nga hakerisiwiki ndzuvo ya ha tirhisiwa loko ti fika.

Tsundzuka: Alawense leyi nga hakerisiwiki ndzuvo leyi tirhaka eka tinhundzu tintshwa kumbe leti nga tshama ti tirhisiwa ku fikela eka nkoka wa R5000 hi munhu, yi tirha hi ku engetelela eka alawense leyi nga hakerisiwiki ndzuvo leyi tirhaka eka tinhundzu leti tirhisiwaka.

Xana i yini alawense ya wena ya nhlelelo wa mpimo lowu nga cinciki?

- Loko u ri na tinhundzu leti tlulaka alawense ya R5000 leyi nga hakerisiwiki ndzuvo kambe ti nga hundzi R20 000.00, u nga hlalula ku hakela ndzuvo wa Khasitomo eka mpimo wa ndzuvo wo helela lowu nga hansi ka 20% (mpimo lowu nga cinciki) na VAT leyi nga khumbheki eka hakelo handle ko basisa tinhundzu eka

mipimo ya ndzuvo leyi vuriweke eka Xedulu Nomboro 1 ("tharifi") eka Nawu wa Khasitomo na Ekisayizi Nomboro 91 wa 1964.

- Tinhundzu leti tlulaka mihlelelo ya mpimo lowu nga cinciki, ti hakela mindzuvo ya ntundzo na VAT hi ku ya hi nhlamuselo ya Sisiteme leyi Twananisiweke na xiyimo xa ntumbuluko wa tinhundzu.

Swiyimo swa tialawense leti nga hakerisiwiki ndzuvo:

- Tialawense leti nga hakerisiwiki ndzuvo leti yelanaka na tinhundzu tintshwa kumbe leti tirhisiweke ti pfumeleriwa kan'we ntsena hi munhu enkarhini wa nkarhi wa 30 wa masiku, ku landzela mpfumaleko lowu nga ri ki ehansi ka 48 wa tiawara ku suka eAfrika-Dzonga.
- Alawense ya nhlelelo wa mpimo lowu nga cinciki yi pfumeleriwa ntsena enkarhini wa nkarhi wa 30 wa masiku naswona yi nge tirhisiwi eka tinhundzu leti tundziweke hi vanhu lava vuyaka endzhaku ka mpumaleko lowu nga hansi ka 48 wa tiawara.
- Tialawense leti nga hakerisiwiki ndzuvo leti yelanaka na wayeni, swipiriti na swinwiwa swin'wana swa xihoko, swikumwiwa swa fole na fendlele ti pfumeleriwa ntsena kan'we hi munhu enkarhini wa nkarhi wa 30 wa masiku, ku landzela mpfumaleko lowu nga ri ki ehansi ka 48 wa tiawara ku suka eAfrika-Dzonga.
- Tinhundzu ti fanele ti rhwariwa tanihi ndzhwalu lowu heleketiwa.
- Alawense ya fole kumbe swinwiwa swa xihoko a wu tirhi eka vanhu lava nga ehansi ka vukhale bya 18 wa malembe.

Swilo leswi endliweke hi mavoko ke?

- Vaendzi va nga tundza swilo leswi endliweke hi mavoko swa dzovo, timhandzi, pulasitiki, ribye kumbe nghilazi ku fikela eka 25kg eka swikongomelo swa bindzu handle ko hakela mindzuvo na swibalo.

Xana tinhundzu leti ta ka nkarhinyana ku humelela yini hi tona?

U nga ha laveka ku vika diphoziti ya khexe tanihi sekhurithi ku angarhela ndzuvo wa ntundzo lowu nga va ka kona kumbe VAT eka swilo swo karhi leswi tundziwaka nkarhinyana. Vuyiselo wa wena wa mali wu ta hakeriwa endzhaku ka ntiyisiso wa leswaku tinhundzu ti humile laha tikweni.

Ku fikelela Customs external Policy Traveller Processing SC-PA-01-11 endzela pheji ra Customs eka webusayiti ya SARS www.sars.gov.za.

Tinhundzu leti aleriweke no yirisiwa

- SARS yi lawula miyiriso na mialelo yin'wana ematshan'wini ya tindzawulo ta mfumo, mavandla na mihlangano yo hlaya.
- Ku aleriwa swi vula leswaku tinhundzu a ti pfumeleriwa nga nghena kumbe ku huma laha Afrika-Dzonga
- Ku aleriwa swi vula leswaku tinhundzu ta pfumeleriwa ku nghena kumbe ku huma eAfrika-Dzonga ehansi ka swipimelo swo karhi xik. mpfumelelo kumbe setifikheti ya lavela.

Ku fikelela nongonoko wa "Prohibited and restricted goods SC-CC-32", endzela pheji ra Khasitomo eka webusayiti ya SARS www.sars.gov.za.

Tsundzuka: Vaxavisi na Vafambi va fanele va tiva Nawu wa Tinhundzuencyeto Nomboro 37 wa 1997, lowu vulaka leswaku tinhundzu leti nga na nkoka wa le hansi leti endliweke kumbe ti xavisiwa ehansi ka burende yin'wana, handle ka mpfumelelo wa vinyi wa burende, i ntulo wa nawu laha mafambiselo ya ximfumo na/kumbe ya vugevenga ma nga tekiwaka ehenhla ka muonhi.

Mialelo ya mali

- Muendzi u pfumeleriwa ku tivisa no khoma ku fikela eka R25 000 / kharensi ya matikomambe leyi nga pimiwangiki loko ku humiwa kumbe ku ngheniwa.
- Muendzi u fanele a tivisa loko a ri na kumbe a ri hava mali ya maphepha, nsuku, tisekurithi kumbe kharensi ya matiko mambe; no humesa mali ya maphepha, nsuku, tisekurithi kumbe kharensi ya matiko mambe leyi a nga na yona.
- Mali ya maphepha ya le bangi ya le Afrika-Dzonga a yi pimiwangi loko muendzi a ya / a suka etikweni leri nga eka Ndhawu ya Mali yo Fana (CMA).
- Vaendzi va tsundzuxiwa ku tihlanganisa na Bangikulu ya Afrika-Dzonga ku kuma mpfumelelo va nga si teka mali yi hundza emindzilekanini ya Afrika-Dzonga.
- Hambileswi ku nga ri ki na xipimelo xa xinawu xa leswaku i mali muni leyi u nga yi khomaka eka xihahampfhuka loko u ya entsungeni wa malwandle, u fanele ku tivisa mitsengo yo tlula **\$10,000** eka fomo ya wena ya khasitomo, no tilulamisa ku hlamula swivutiso leswi nga va ka kona na khasitomo kumbe vahlayisi va nawu ku hlamusela ntsengo wa mali leyi u nga na yona.

Southern African Customs Union (SACU)

Matiko lama welaka ehansi ka South African Customs Union (SACU) i Lesotho, Namibia, Afrika-Dzonga, Botswana na Eswatini.

Vaendzi ku suka eka matiko ma xirho xa SACU a va hakeli mindzuvo ya ntundzo wa khasitomo naswona va fanele ku ka va nga hakeli VAT eka tinhundzu leti fikaka eka nkoka wa R5 000.

Xana ndzi titsarisela rini khodi ya khasitomo?

- Loko tinhundzu ti nga si tundziwa kumbe ku rhumeriwa ematikweni mambe, SARS yi nga lava munhu kumbe enthithi leswaku yi layisensa kumbe ku tsarisa ku nga si endlwa ngingiriko wun'wana na wun'wana lowu lawuriwaka hi Nawu.
- Munhu, ku katsa na muendzi, loyi a tundzaka kumbe ku rhumela tinhundzu ematikweni mambe leti ntsengo wa tona hinkwawo wu lavekaka ku va wu tivisiwa lowu nga ehansi ka R150 000 enkarhini wa lembe rin'wana na rin'wana a wu katsiwi eka swilaveko swa ximfumo swa ntsariso.

Vanhu lava nga katsiwangiki eka swilaveko swa ntsariso wa ximfumo va nga tirhisa khodi ya ntsariso 70707070 ku landzela swiyimo leswi landzelaka:

- I munhu wa ntumbuluko
- Nghenisa tinhundzu leswaku ti tirhisiwa ekaya, rhumelo wa nkarhinyana kumbe rhumelo ematikweni mambe
- Kombisa eka ndhawu leyi nyikiweke eka dokhumente ya nongonoko wa tinhundzu kumbe fomo ya ntiviso leswaku:
 - Nomboro ya rheferense ya muhakelaxibalo ya le ka Vukorhokeri bya Xibalo bya Afrika-Dzonga; kumbe
 - Nomboro ya dokhumente ya vutivisi ya le Afrika-Dzonga, eka xiyimo lexi muakitiko wa le Afrika-Dzonga kumbe mutshami wa nkarhi hinkwawo wa Rhiphabuliki, kumbe nomboro ya dokhumente ya phasipoto eka xiyimo lexi munhu a nga ri ki muakitiko wa Afrika-Dzonga kumbe mutshami wa nkarhi hinkwawo.

Ku titsarisela khodi ya khasitomo

- U fanele ku tata DA 185: Fomo yo endla xikombelo: Ntsariso/Layisensiwa ka titlilayente ta Khasitomo na Ekisayizi, kun'we na anekijara yo seketela leyi faneleke eka DA 185; kumbe
- Tirhisa Sisiteme ya Ntsariso ya Xielekitironiki no tata vhexini ya le ka inthanete DA 185 na Anekijara yo seketela leyi faneleke ya le ka inthanete.
- U komberwa ku languta Tipholis ta le Handle leti landzelaka eka www.sars.gov.za:
 - Customs Registration, Licensing and Designation SC-CF-19
 - Excise Licensing and Registration SE-LR-02.

Vuyiselo wa xibalo eka ku xava ka muendzi

Xibalo xa Mixavo (VAT) eka mpimo wa 15% xi hakerisiwa eka ku xaviwa ka tinhundzu to hlava eAfrika-Dzonga. Vaendzi na vaendzi wa matiko mambe eAfrika-Dzonga va nga endla xikombelo etindhawini to sukela kona ku kuma vuyiselo wa VAT leyi va nga yi hakela. Tiinivhoiyi ta xibalo/vumbhoni bya hakelo wa leswi nga xaviwa na tinhundzu swi fanele swi kombisiwa eka nkambelo endhawini yo huma.

Xana ku humelela yini loko ndzi nga landzelerisangi swilaveko swa khasitomo?

SARS yi tiyimisele ku dyondzisa no tivisa vaxavisi mayelana na swiboho swa xibalo/ndzuvo hi ku tirhisa minghenelelo yo hambanahambana ku ku pfuna ku endla leswaku timhaka ta wena xibalo ti lulama. Vaxavisi lava kumekaka va nga landzelerisi va ta xupuriwa ehansi ka Swipimelo swa Nxupulo swa Nawu wa Khasitomo na Ekisayizi Nomboro 91 wa 1964, lowu katsaka ndziho na nchuchiso wa vugevenga.

DISCLAIMER: The information contained in this leaflet is intended as guidance only and is not considered to be a legal reference, nor is it a binding ruling. The information does not take the place of legislation and readers who are in doubt regarding any aspect of the information displayed in the leaflet should refer to the relevant legislation, or seek a formal opinion from a suitably qualified individual.

- Ku kuma vuxokoxoko byo tala u nga -
 - Endzela pheji ra Khasitomo na Ekisayizi eka webusayiti ya SARS www.sars.gov.za
 - Bela SARS Contact Centre riqingho
 - o Loko u ba riqingho u ri laha kaya, bela eka 0800 00 7277
 - o Loku u ba riqingho u ri entsungeni wa malwandle, bela eka +27 11 602 2093 (ntsena exikarhi ka 8am na 4pm enkarhini wa le Afrika-Dzonga).